

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 12. avgusta 1892.


Politiški oddelek.
Pražakova ostavka.

Sedanji politični položaj v Avstriji da se pač najbolje s tem označiti, da je minister baron Pražak dal svojo ostavko, grof Kuenburg, zastopnik levičarjev, pa je imenovan tajnim svetnikom. Nam Slovanom taka prememba na Dunaji gotovo ne more biti ugodna. Slovani pač ne moremo biti hvaležni možem, ki so zakrivili tako premembo. Zasluga za to gre v prvi vrsti Mladočehom, ki se v svojih listih s tem celo bahajo, kakor bi bili dosegli Bog ve kak uspeh. Kako nevspešno je delovanje sedanjih čeških zastopnikov, pač najbolje dokazuje to, da morajo že odstop ministra Pražaka proglašati za uspeh, da bi le kaj imeli pokazati volilcem svojim. Nekaj časa so se bahali, da so preprečili spravo, ali sedaj, ko je komisija za razdelitev okrajev zopet se sešla, je jim seveda ta uspeh splaval po vodi. Da premenil se je celo v nasprotni uspeh. Češkonemška sprava se bode nadaljevala brez Čehov in proti njim. Ker čeških zastopnikov ni več v dotični komisiji, bodo se kraji tako razdeljevali, da se nemško ozemlje kolikor se da povekša na Češkem. Zaradi tega smo se pa zares čudili, ko je zadnji čas neki list preprečenje češkonemške sprave proglašal za uspeh mladočeške politike.

Odstop barona Pražaka je za bodoči razvoj avstrijske politike silno velicega pomena. Bil je on sicer minister brez portfelja, ali vendar je že pri njegovem imenovanju bilo vsakemu jasno, da je on nekak predstavitelj dežel češke krone v ministerstvu. Njegovo stališče bilo je podobno stališču viteza Zaleskega, ki je minister za Galicijo, če tudi ni bilo tako jasno. Pražakovo ministrovanje je nekako kazalo, da odločilni krogi na Dunaji dajo nekako prednost deželam češke krone, da bi tudi ničesa ne imeli proti temu, če se češkodržavno pravo obnovi ob ugodni priliki ustavnim potom.

Kolikega pomena je bil Pražak v ministerstvu, nam to najbolje dokazuje, da je levica se neštivilnokrat nad njim spodtikala. Celó z interpelacijami so nadlegovali vlado levičarji zastran stališča Pražakovega. Ko bi se njemu kak naslednik imenoval, bi ta odstop ne imel tolikega pomena, naj bi novi minister ne bil baš posebni prijatelj Čehov. Že njegovo ministrovanje bi dokazovalo, da so dežele češke krone nekaj posebnega, ne navadne provincije in da še na Dunaji vedno na to računajo, da bode treba državnopravne razmere Češke k skupni državi na novo vrediti na podlagi zgodovinskega prava in razvoja.

To, da baron Pražak v ministerstvu ne dobi naslednika, je znamenje, da so na Dunaji zmagali nazori, da je sedanja dualistična državna oblika najprimernejša za našo državo, na kateri se ne sme več pičica premeniti. Sedaj na Dunaji ni več odločilen Taaffe, ki je večkrat naglašal, da se je treba ozirati na zgodovinski razvoj dežel in pa posebnosti avstrijskih narodnosti, zlasti v prvi dobi njegovega vladanja, odločilen je Plener s svojimi nazori. Avstrija mora biti centralistična in ob enem seveda tudi nemška, to je zmisel tiste politike, ki sedaj pridobiva vedno večjo veljavo.

Mi ne tajimo, da se morajo večkrat stranke prizadevati, da vržejo vlado ali kacega posamičnega ministra. Toda to je politično modro le tedaj, če ima dotična stranka tudi moč, da spravi na krmilo vlado, ki jej je prijaznejša, ali odstopivšega ministra zameni z drugim, ki jej je po političnem prepričanju bliže. Mladočehi pa sedaj še nimajo te moči in če bodo hodili ta pota, jo tudi nikdar imeli ne bodo. Ugodne premembē vlade more izsiliti jedino stranka, ki ima sama večino, ali pa ima mogočne zaveznike. Mladočehi so pa vendar le nezaten del zbornice, zaveznike so pa od sebe odbili, razrušivši nekdanjo desnico.

Veljavo in vpliv mladočeške stranke pa to jako slabi, da ni jedina v svojih načelih. Jedinost mej njimi se le s tem vzdržuje, da puste v državnem zboru vsakemu govoriti, kar hoče. Nekateri ljudje baš take razmere v mladočeškem klubu zmatrajo za nekako prednost.



Za poslance so take razmere res ugodne. Pove lahko, kar hoče, ne ovirajo ga klubovi sklepi. Vprašati pa moramo, so pa li take razmere stvari v korist. Parlament ni kako učeno društvo, kjer se vprašanja le znanstveno in stvarno razpravljajo, kjer se le pretresuje, v koliko je to znanstveno utemeljeno, kar je kdo povedal. V postavo-davnih zborih je pa mnogo od tega odvisno, koliko mož podpira kako mnenje. Najlepši govor nima nobenega vspeha, ako vsak ve, da izraža le nazore jednega samega moža. Vse kaj družega je, če se reče, da to, kar je govoril ta ali oni poslanec, je mnenje cele kake večje stranke ali kluba. Politike na svojo roko že zaradi tega ni smeti nobenemu poslancu delati, ker potem druge prijateljske stranke ne vedo, kako uravnati svoje postopanja, ter ne vedo, ali imajo opraviti z nazori kake stranke, ali pa le z nazori kacega posamičnega moža. V klubu lahko pove vsak poslanec svoje mnenje, tam se lahko prijateljski mej sabo pogovore, kateri pogovori pa seveda morajo biti tajni, da nasprotniki ne zvedo, da v kakem vprašanji ni jedinosti, v javni seji pa mora za vsakega poslanca biti merodajen klubov sklep. Jedino tako postopanje pelje do kacega smotra. Tako je vrejeno parlamentarno postopanje povsod, ne le pri nas.

Sicer se tudi drugod najdejo možje, ki hočejo hoditi vedno svoje pota. Tako je na Francoskem Rochefort kaj rad hodil svoja pota, ali njegov vpliv je pri kraji. Na Angleškem sta pa posebno Chamberlain in Churchill rada delala politiko na svojo roko. Naposled se je pa prvi vendar moral podrediti konservativni stranki, če tudi se njegovi nazori s konservativnimi načeli kaj malo vjemajo, Churchill je pa ohranil pač svoj vpliv pri damah, v parlamentu se pa za njegovo besedičenje nobeden ne briga, če tudi je mož jako nadarjen in njegova načela tudi niso napačna. Da priznavajo mu celo, da ima zmisel za velike in umestne reforme. Če Mladočehi še tako zabavljajo proti Pražaku, mi Slovenci mu bomo ohranili vedno hvaležen spomin. Ko je on vodil pravosodno ministerstvo, je izdal več za nas Slovence ugodnih jezikovnih naredeb. Da njegovo delovanje ni bilo uspešnejše za nas Slovence, je to krivo, da se mu je prezgodaj vzelo vodstvo pravosodnega ministerstva in da so mu nekateri visoki sodnijski dostojanstveniki delali vse mogoče ovire. Ko je baron Pražak odstopil od vodstva pravosodnega ministerstva, takoj so se jele stvari za nas neugodno razvijati, kar smo posebno čutili pri imenovanji uradnikov. Ravno tako tudi njegov popolen odhod iz ministerstva za nas ni ugodno znamenje. V ministerstvu so ostali še trije konservativci, če jim prištevamo tudi Zaleskega. Njim nasproti bodo pa štirje levičarji, če tudi ne jemljemo v poštev deželnobrambovskega ministra, ki bode pa tudi bolj nemško centralističen, kakor sploh vojaki. Taaffe pa tako ni odločno na nobeni strani. Ravnotežje v ministerstvu se je z odstopom Pražakovim porušilo in sicer levičarjem v korist. Bližnja bodočnost za nas torej ne bode vesela. Najbrž se v kratkem umakneta iz ministerstva še grofa Falkenhayn

in Schönborn, ker bodeta čutila, da se po načelih ne vjemata z družbo, ki odločuje v ministerskem svetu. S tem pa pridemo Slovani tja, kjer smo bili pred 1879. letom, vsiljen nam bode hud in brezoziren boj, katerega bomo vsprejeli, če tudi s težkim srcem, pa vendar brez strahu, ker na naši strani je pravica in pravica mora naposled zmagati.

Politični pregled.

Tretji avstrijski katoliški shod se je sešel v Lincu. Na ta shod je prišel papežev nuncij in sedem škofov, potem več visocih plemenitnikov, državnih poslancev in članov gospodske zbornice. Predsednik shodu je Silva-Tarouka. Program shodu je jako obširen, pred vsem se pa tiče šolskega in socialnega vprašanja. Kakor se kaže, se bode narodno vprašanje, k večjemu le tako mimogrede omenilo, če tudi je jedno najvažnejših vprašanj v Avstriji. Imej slovenskih poslancev se udeležita tega shoda gospod Fran Povše in kanonik Karol Klun. Poslednji je celo podpredsednik temu shodu. Kaj več o obravnavah tega shoda povedali bomo o priložnosti.

Spinčić. — Še jedna Spinčićeva stvar ni poravnana, že preti temu poslancu nova neprijetnost. Udeležil se je nekega shoda na Češkem, na katerem se je precej ostro govorilo proti vladi. Državno pravdnštvo je zaradi teh govorov proti Spinčiću in dvema mladočeškima poslancema začela preiskava zaradi motenja javnega miru in reda.

Pražak. — Tudi uradni list je priobčil že vpokojenje ministra barona Pražaka in njegovo imenovanje članom gospodske zbornice. Sedaj mu še ni noben naslednik imenovan. Nemci so jako veseli, da sedaj ni nobenega posebnega ministra za Češko. To njih veselje le to moti, da se je baš sedaj raznesla govorica, da je še mogoče, da se še vendar imenuje kak minister za Češko, če tudi pozneje. Tudi poljski listi zahtevajo, da Pražakovo mesto ne ostane izprazneno, da nemški liberalci ne dobe prevelicega vpliva v ministerstvu. Grof Taaffe sam baje išče novega ministra, ali ga dosedaj še ni mogel najti. On hoče imeti za to mesto moža, ki bode za nadaljevanje češkonemške sprave. Po tem takem je pričakovati, da se bode novi minister vzel iz Windischgrätzove skupine čeških veleposestnikov. Stvar bi bila tolike načelne važnosti, da bi Češka ne bila ponižana za navadno pokrajino, drugače bi pa tak minister Slovanom nič ne koristil.

Češko. — Policijsko oblastvo je razpustilo mladočeško društvo „Sladkovsky.“ Povod razpustu sta dva shoda, na katerih so se posebno povzdigovali Francoze in zabavljali proti češkim vseučilišnim profesorjem, ker so izključili štiri dijake. Neki govornik se je bil tako daleč spozabil, da je češkim profesorjem štel v zlo avstrijski patrijotizem.

Hrvaško. — Novi hrvaški sabor je tudi začel svoje delovanje. Ker je v njem samo osem članov stranke prava in dva neodvisna Srba, drugi pa samo vladni pristaši, se vladi ni treba bati hude opozicije. V kraljevem reskriptu se napoveduje cela vrsta važnih, največ narodno-gospodarskih stvari, s katerimi se bode imel sabor pečati. O reškem vprašanju in pa o popolnjenji vseučilišča se v tem kraljevem pismu nič ne omenja, torej prihodnjih pet let ti stvari v saboru še ne prideta na vrsto. — V Zagrebu se te dni vrše volitve za mestni zbor. Opoziciji vzajemno postopata in sta prvi dan dosegli lep uspeh, ali vendar ni dosti upanja, da bi zmagali. Vladna stranka in opozicija v volilnih oklicih trdita, da ne gre za politiko, temveč le za mestno gospodarstvo, ali vendar je ves volilni boj političen. Vlada bi rada svojim kimovcem dobila večino tudi v mestnem zastopu.